

Orde en regelmaat in jaren twintig

Scharroo: man van formaat

De Unie moest op zoek naar een nieuwe voorzitter in een tijd dat de Eerste Wereldoorlog (1914-1918) de ons omringende landen in zijn greep had. Het kanongebulder van de 'dikke Bertha's' was tot binnen onze landsgrenzen hoorbaar. Inmiddels was iedere weerbare man gemobiliseerd. In de militaire stellingen, langs de grenzen, bij de waterlinie en in de kazematten wachtten onze soldaten op de vijand die met een boog om ons land heen trok. De verving bij de militairen sloeg toe. Het beoefenen van sport bleek een remedie. Het NAU-bestuur verzocht de garnizoenscommandanten de animo voor atletiekbeoefening te peilen. Die bleek groot. Na een inzameling, waaraan ook Koningin Wilhelmina 100 gulden bijdroeg, kwamen 242 polsstokken, 230 kogels, 398 speren en 240 discussen voor de militairen beschikbaar.

Pieter Willem Scharroo

Bij het zoeken naar een opvolger voor Hartmann ging de voorkeur uit naar de man, die zich in het leger inspande om de manschappen aan het sporten te krijgen: Pieter Willem Scharroo (1885). Afkomstig uit een Haagse aristocratenfamilie, op 3 juni 1913 benoemd tot kapitein bij het Wapen der Genie, leraar aan de Militaire Academie in Breda en commandant van de Stelling Amsterdam.

(De Stelling Amsterdam – Fort Pampus is daarvan een onderdeel – is van zo'n grote historische betekenis dat deze in 1996 werd geplaatst op de wereld-erfgoedlijst).

Scharroo vervulde ook de cruciale functie van secretaris van de Centrale Militaire Sportcommissie. Hij volgde Hartmann in januari 1915 op. Het was een schot in de roos. *De Revue der Sporten* verwoordde dit in mei 1916 als volgt:

'Het moge vreemd klinken, doch waar is 't gewis: die mobilisatie, die, in tal van opzichten vermalde, heeft ons troetelkind eerst recht de perzik-tint op de koonen geschoten.

Wij zullen thans niet gaan demonstreeren, waarom voor dien tijd het NAU'tje, zoo niet 'n tenger, bloed-arm knaapje was, maar dan toch zeker een boy, die nog veel levertraan, fosco, sanatogen, en wat dies meer zij, van noode had. In die mobilisatie-dagen kwam een man als Scharroo aan het roer, the right man on the right place.

En... de rechte man in deze periode! Men alle waardeering voor zijn voorganger, die NAU-vader van jaren, mogen wij 't evenwel niet verhehlen, dat Scharroo's wijze van arbeid, en dat juist in dezen tijd, ons pittiger gelijkt ten opzichte van het meerder ontbloeien van de NAU.'

Scharroo was militair in hart en nieren. Hij was de krachtige persoonlijkheid die de NAU had ontbeerd. Met zijn charme, welsprekendheid, energie en slagvaardigheid zorgden hij en secretaris De Herder voor orde en regelmaat. De vergaderingen werden niet meer vergeleken met Poolse Landdagen. Door zijn functie zag hij kans, de militairen te laten sporten en vooral de atletiek te beoefenen. Scharroo's capaciteiten bleven niet onopgemerkt.

Hij werd lid, vice-voorzitter en later interim-voorzitter van het Nederlandsch Olympisch Comité. Hij was de grote organisator van de Olympische Spelen van 1928 in Amsterdam. Hij begon in 1924 aan een carrière in het Internationaal Olympisch Comité, eerst als gewoon lid, later als vice-voorzitter van het dagelijks bestuur. Hij is de enige KNAU'er die het tot IOC-lid bracht. Scharroo was een groot voorstander van atletiek door de massa. Hij liet in de *Sportkroniek* van 18 mei 1921 weten dat:

'Voor de toekomst der atletiekbeoefening in Nederland moet het streven gericht zijn op de alzijdigheid en het bereiken van de massa. Tienduizend middelmatige, maar alzijdig ontwikkelde atletiekbeoefenaren hebben voor de volks-

kracht oneindig veel meer betekenis dan één ster, die in één nummer der Olympische Spelen uitblinkt. Het najagen van dit ideaal zorgde geregeld voor strubbelingen tussen de voorstanders van atletiek voor de massa en de kleine groep die topatletiek belangrijker vond.

Als kolonel stond Scharroo in 1940 als kantonnementscommandant in Rotterdam voor de onmogelijke taak, de havenstad te verdedigen tegen de Duitse overmacht. Hij heeft het als een grote vernedering ervaren, een paar dagen later achter de witte vlag over de oude Willemsbrug te moeten lopen om de vijand capitulatie aan te bieden. Scharroo kreeg van de KNAU laat de dank die hij verdiende. Pas in 1963 volgde zijn benoeming tot erevoorzitter. Dat was op het nippertje, want nog in datzelfde jaar stierf deze leider van groot formaat. In zijn (K)NAU-periode groeide de bond van een onbeduidende en ruziemakende organisatie uit tot een alom erkende en gewaardeerde Koninklijke Unie. Bij zijn aantreden in 1915 bestond de NAU uit nog geen duizend leden. Hoewel door de zorg voor het gezin en door tijd- en geldgebrek sportbeoefening voor velen niet was weggelegd, was dit aantal bij zijn aftreden in 1929 tot zo'n 3500 gestegen.

Hoogtij voor militaire atletiek

In legerplaatsen werden demonstraties gehouden. Lezingen en lichtbeelden ondersteunden de propaganda. Cursussen voor officieren en onderofficieren volgden om het kader in de gelegenheid te stellen, de atletiek te leren kennen en uit te dragen. Vooral bestuurslid en gymnastiekleraar Jules Könings zette zich hiervoor in. Hij was een erkend expert. Zelfs de opperbevelhebber en de minister woonden een deel van zijn lessen bij. Het resultaat liet niet lang op zich wachten. Veldlopen door de duinen met hekken, sloten en loopgraven als obstakels, alsmede hardlooptwedstrijden van het ene garnizoen (Doesburg) naar het andere (Deventer) werden veelvuldig gehouden. Elke brigade had haar

Bestuur NAU 1915: Staande v.l.n.r.: George Kelder, Secr. TC; J.F.A. Calkoen, Jan Ploeger, Jac. Hoogveld en Herman van Leeuwen, zittend v.l.n.r.: Evert de Herder, secretaris/penningsmeester, Pim Mulier, Pieter Willem Scharroo, 1ste voorzitter, C.A.W. Hirschman, 2de voorzitter en Dick de Vries

kampioenschappen. Het zal geen verbazing wekken dat soms handgranaatwerpen op het programma stond. Hoogtepunt waren de op 12 september 1915 in Amsterdam gehouden eerste Nederlandse militaire kampioenschappen. Zij vormden de bekroning van het vele werk dat het Uniebestuur, met veel militairen in de gelederen, zich had getroost. Vele hoge militaire en burgerlijke autoriteiten waren aanwezig. Ook Prins Hendrik. Hij werd een echte atletiekfan. De prins werd zelfs donateur van de NAU en bezocht vaker wedstrijden. Een enkele maal gebeurde dat in gezelschap van Koningin Wilhelmina. Niet alleen Nederlandse militairen beoefenden atletiek. Ook de geïnterneerde Belgische- en Engelse soldaten probeerden de verveling te verdrijven, eerst met onderlinge wedstrijden, daarna tegen burgers. Uiteindelijk deden velen mee aan heuse atletiekwedstrijden. Zij stichtten ook eigen clubs, waaronder de Club Athlétique de Camp in Harderwijk, de Club van Zeist en de First Royal Navy Brigade van Britse matrozen in Groningen. Nederlandse militaire clubs ontstonden ook: Het Eerste in de Harskamp, Het Zesde in Breda, Grenadiers en Jagers in Den Haag, Zeemacht in Den Helder, de Club van Millingen en enige clubs in Limburg. Na de demobilisatie van 1919 verdwenen enkele van deze clubs.

Het kan toeval zijn geweest dat de NAU in 1917 opperbevelhebber generaal Cornelis Snijders, de minister van Oorlog Nicolaas Bosboom, de minister van Marine Jean

Rambonnet en generaal-majoor Adrianus Ophorst, commandant van de Stelling Amsterdam, tot ereleden benoemde. In ieder geval werden daarmee de overheidssubsidies voor de volgende jaren veiliggesteld. Het ging om 300 gulden van de minister van Oorlog, 1000 gulden van de Marine en eenzelfde bedrag van Onderwijs op een begroting van rond 7000 gulden. Aan de 1000 gulden van Onderwijs was de voorwaarde verbonden, dat dit bedrag niet mocht worden aangewend voor activiteiten die op zondag vóór 13.00 uur plaatsvonden. Ongetwijfeld wilde de minister het kerkbezoek beschermen.

Ook burger-atletiek

Met de burger-atletiek ging het ook steeds beter. De NAU sloot overeenkomsten met voetballers, gymnasten en korfballers. Die verwerkten eigen kampioenschappen. Vele goede atleten kwamen hieruit voort. Steeds meer clubs sloten zich bij de NAU aan. Een ledenlijst uit die jaren vermeldt de namen van Ajax, Vitesse, Sportclub Enschede, Blauw Wit, de nog niet koninklijke HFC, de voetbalclub HBS uit Den Haag, de Enschedese korfbalclub Wilhelmina, NEC, Sparta, de Rotterdamsche Sport en Gymnastiekvereniging (RS&G) en de Gymnastiekvereniging Leeuwarden. Ook regionale bonden werden lid. In Zeeland werd kennelijk alleen in en rond Middelburg aan atletiek gedaan. NAU-activiteiten in Noord-Brabant waren schaars, omdat bijna alle clubs waren aangesloten bij rooms-

katholieke bonden. Deze hielden eigen kampioenschappen. PSV uit Eindhoven en het Bredase NAC vormden een uitzondering. Om dezelfde reden was in Limburg de NAU-inbreng ook gering.

Sterkste vereniging in die dagen was UD (Utile Dulci: het nuttige met het aangename) uit Deventer. UD – later koninklijk – won mede door topsprinter Jan Grijseels in 1915, 1916 en 1917 definitief de Gouden Plak, in die jaren de wisselprijs bij het clubkampioenschap van Nederland.

Op 4 mei 1917 verklaarde Koningin Wilhelmina zich bereid als Beschermvrouwe van de KNAU op te treden. Zowel Koningin Juliana als Koningin Beatrix zette deze traditie voort.

Alle lof en steun rijmen echter niet met de inval die de politie in Utrecht deed in 1917 in het Unie-secretariaat. De NAU was door haar vele activiteiten opgevalen. Het was immers oorlogstijd.

Nog in dat jaar kreeg de competitie vorm met voorwedstrijden in Utrecht, Zwolle, Amsterdam en Dordrecht. Een lang gekoesterde wens van Pim Mulier ging daarmee in vervulling. Voor de historie leggen wij de namen van de winnende verenigingen vast: in de eerste klasse het team van de Grenadiers en Jagers uit Den Haag, in de tweede

klasse UDI uit Arnhem en in de derde klasse UVV uit Utrecht.

Met het prestatiepeil in andere landen konden onze atleten in de periode 1914-1918 zich niet vergelijken. Nederland was geïsoleerd. Internationale betrekkingen waren bevroren. Van landenwedstrijden was geen sprake meer. De aan Berlijn toegewezen Olympische Spelen van 1916 gingen niet door. Als compensatie werden op 3 september 1916 in het Amsterdam Stadion – de voorloper van het Olympisch Stadion – de ‘Nationale Olympische Spelen’ gehouden. Opzienbarende prestaties bleven uit.

Jan Grijseels: tijd ver vooruit

De op 6 oktober 1890 in Abcoude geboren Jan Grijseels was een groot atleet. Hij was voetballer van origine en kwam in 1910 uit voor het Amsterdamse AFC. In 1914 stapte Grijseels over naar UD in Deventer. Hij grossierde van 1912 tot en met 1916 in nationale titels, waarvan vier op de 100, zes op de 200, vier op de 400 en drie op de 800 meter.

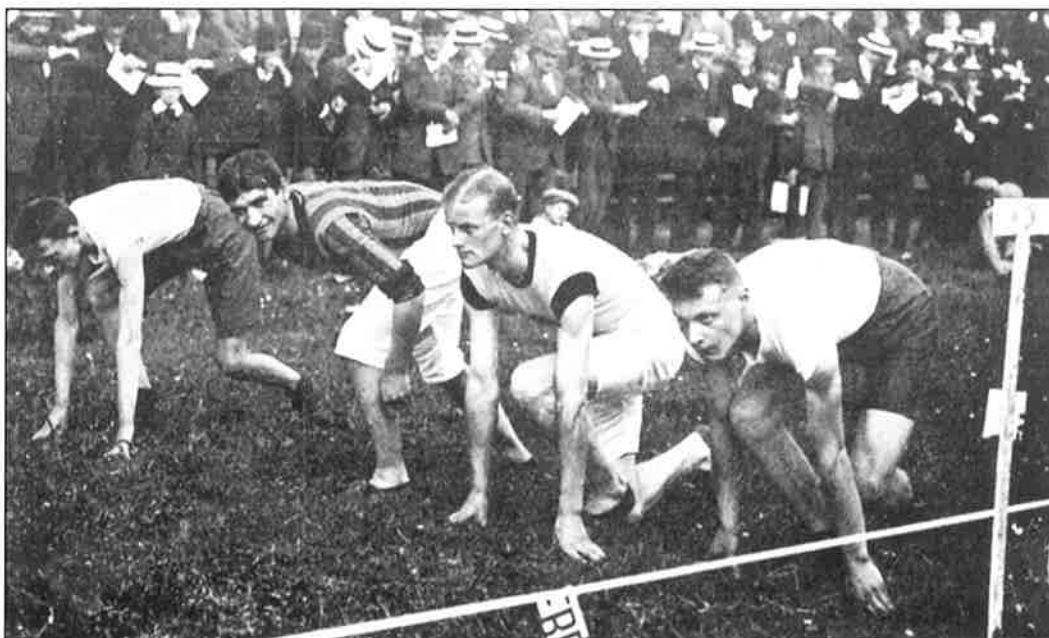
Op de nationale recordlijst is de naam van Grijseels negen keer te vinden. Hierbij valt op dat de meeste records tot 1924 hebben standgehouden. Hij versloeg gerenommeerde buitenlandse sprinters. Ondanks de vaak slechte accommodaties en het slechte schoeisel waren zijn beste prestaties opvallend:

100 meter in 10,7, 200 meter in 21,8, 400 meter in 51,4 en de 800 meter in 2.02,7. Hoewel hij een aantal malen de 100 meter in 10,7 liep, is zijn Nederlands record op 10,8 blijven staan. De officials weigerden te geloven dat hij deze tijd kon lopen. Grijseels was hierover zeer verbolgen. Ook de 21,8 op de 200 meter werd nooit erkend, wel zijn 22,5 van 2 juli 1916 in Rotterdam. Aan de naam van Grijseels werd later senior (sr) toegevoegd om verwarring te voorkomen met zijn zoon. Jan Grijseels jr behaalde een kwart eeuw later bij nationale kampioenschappen vijf bronzen medailles op de 100 en 200 meter.

Jan Grijseels was de enige Nederlandse atleet op de Olympische Spelen van 1912 in Stockholm. In 1917 stopte hij. Grijseels kreeg later grote bekendheid in de reclamewereld.

De latere Unie-voorzitter Ad Streng-holt schreef over Grijseels:

‘Jan Grijseels was de mooist gebouwde atleet, die Nederland ooit gekend heeft. Groot, slank, prachtig geproportioneerd. Hij was een levend brok brons, een Noorse Apollo, het ideaal voor een Grieks beeldhouwer, de droom van een atleet. Vele jaren heeft hij oppermachtig alle vaderlandse atletiekwedstrijden gedomineerd en beheerst, als een sprinter zonder weerga, glimlachend om alle concurrentie’.

Met scheiding
Jan Grijseels

Spaanse griep

Het oorlogsgeweld was nauwelijks verstomd, toen in 1918 de Spaanse griep meer slachtoffers eiste dan de tien miljoen doden in de Eerste Wereldoorlog. Het atletiekgebeuren lag vrijwel stil. De gevreesde ziekte kostte ook veel NAU'ers het leven. Onder hen waren de Nederlandse kampioen snelwandelen Wouter van Groenenstein uit Amsterdam, zijn collega-kampioen Gerrit van Tongeren uit Deventer en Arie Vosbergen uit Rotterdam, nationaal kampioen 10 en 25 kilometer in 1914 en deelnemer aan de Olympische Spelen van 1908 in Londen.

Wie is Frans en wie is Adam Kroeze?

De eeneiige tweeling

Opvallende atleten waren Frans en Adam Kroeze van de Gymnastiek en Athletiek Vereniging Hoogezand-Sappemeer. Later werden zij lid van het Haagse Vlug en Lenig. De eeneiige tweeling kwam uit op vele nummers. Ook buiten het noorden leverden zij opvallende prestaties. Waar de broers verschenen, behaalden zij prijzen. Zij wonnen vele drie- en vijfkampen. Het tweetal had de pech dat tijdens hun beste jaren nooit een tienkamp op het programma stond. Elke zondag gooiden ze na hun thuiskomst in de paraplubak een handvol 'blikjes' die ze in de winter sorteerden. Vaak namen Frans en Adam Kroeze aan

dezelfde nummers deel. Zij waren moeilijk uit elkaar te houden. Met veel plezier misleidden de broers soms de jury door van voornaam te wisselen. In 1919 werd Frans Kroeze nationaal kampioen kogelslingeren. In 1920 nam broer Adam het kampioenschap op dit nummer over. Was het wel Frans in 1919 en was het wel Adam in 1920?

Frans Kroeze was in 1930 jurylid kogelstoten bij de nationale kampioenschappen in Groningen. Hij kon de verleiding niet weerstaan na afloop ook de kogel ter hand te nemen. Hij kwam – in colbertkostuum – verder dan de 12,85 meter van de Nederlandse kampioen Gerit Eysker van AV Haarlem.

Limburg een apart verhaal

Tot het einde van de vorige eeuw was Limburg een vrij geïsoleerde provincie. De verbindingen waren slecht en sportnieuws uit de rest van Nederland werd nauwelijks bekend. Door de geschiedkundige achtergrond van dit gebied hebben Waalse en Duitse invloeden zich in sterke mate doen gelden. Waalse trainers hebben eind vorige eeuw enkele Limburgse gymnastiekclubs de eerste oefenstof met atletiek-elementen bijgebracht, o.a. in Maastricht. Ene Johan Thevissen deed rond de eeuwwisseling ervaring op in Duitsland en introduceerde gymnastiek en atletiek in Kerkrade, Heerlen en Vaals. Ook in Venlo hadden clubs veelvuldige contacten met Duitse organisaties. Venlose trainers gingen naar Duitsland voor een stage en Duitse trainers kwamen naar Venlo voor het geven van onderricht.

Atletiek in Limburg was lange tijd bijna uitsluitend voorbehouden aan rooms-katholieke clubs. Opvallend is dat in 1913 de Venloosche Athletiek- en Schermvereniging Sparta wel lid was van de Unie. Een jaar later was deze club weer van de NAU-ledenlijst verdwenen. Wij nemen aan dat Sparta zich aansloot bij de Rooms-Katholieke Gymnastiek- en Athletiekbond (RKGAB), die in 1911 in Roermond werd opgericht. Het duurde tot 1920, voordat opnieuw Limburgse verenigingen zich bij de NAU aansloten. Dat waren de Militaire Athletiekveree-

niging Wilhelmina uit Maastricht en 't Tweede (een sportclub van het 2de Regiment Infanterie) in Blerick. De neutrale voetbalclub MVV uit Maastricht had ook enige tijd een atletiekafdeling. Op 3 maart 1922 ontstond de Limburgsche Athletiek Bond (LAB) in NAU-verband. Hoewel meer verenigingen zich daarna bij de NAU aansloten, bleven de katholieke bonden een overheersende rol spelen. Dat veranderde in 1941 door de afgedwongen fusies van de bezetter. De NAU bleef als enige atletiekbond over.

De fabuleuze hardloper Huizinga

Het is echt gebeurd: een boerenjongen uit Wehe, een piepklein dorpje vlak onder de Waddendijk, kwam op een mooie avond in mei een sportveld opgelopen en vroeg of hij mocht meedoen aan een hardloopwedstrijd. In zijn dagelijkse plunje nestelde hij zich meteen vooraan en versloeg een reeks verblijfte atleten.

Zijn naam: Louwe Huizinga, slaggersknecht in Groningen. Nog dezelfde maand in 1915 mocht hij meedoen aan een wedstrijd tegen de in Groningen geïnterneerde Engelse matrozen, die al een reputatie hadden opgebouwd. De toe-

Hardloper Huizinga temidden van geïnterneerde Britse militairen

Het Groningse fenomeen wordt voorgesteld aan Prins Hendrik (l) en NOC-voorzitter baron Van Tuyll van Serooskerken

schouwers wisten niet wat zij zagen. Louwe Huizinga won moeiteloos de twee Engelse mijl van de geroutineerde Engelse lopers. Een dag later won hij, opnieuw met overmacht, de acht Engelse mijl. Huizinga won vanaf die dag overal waar hij verscheen. Zijn populariteit groeide snel. Voor zijn baas voerde hij in de Groningse straten onder veel bekijks de bestellingen hardlopend uit. Hij was ook niet te beroerd klanten in omliggende dorpen vlees te brengen, hardlopend wel te verstaan.

Louwe Huizinga werd tijdens zijn atletiekloopbaan een legende. De jeugd speelde Huizinga-tje. Overal wilde men deze hardlopende slagersknecht in actie zien. Hij liep vrijwel alle afstanden. Hij kwam uit tegen een renpaard en tegen wielrenners. Louwe Huizinga durfde zelfs zijn krachten te meten met de paardentram tussen Zuidlaren en Groningen. Hij vroeg onderweg de bestuurder meer snelheid te maken. Op 24 oktober 1915 won hij, ogenschijnlijk zonder moeite, een marathon van Groningen naar Vries vice versa. In de binnenstad van Groningen moest hij zich tussen de uitgelopen Groningse bevolking doorwringen om de finish te bereiken.

'Tijdens deze wedstrijd brak hij het wereldrecord over 25 mijl.

Huizinga legde die afstand af in 2.32.40. Het ontbreken van voldoende tijdwaarnemers stond echter een erkenning in de weg.'

Louwe Huizinga was een heel bijzondere. Hij schold onderweg zijn rivalen soms de huid vol, haalde de gekste fratsen uit en was voor de duivel niet bang.

Zijn verrichtingen bleven elders niet onopgemerkt, maar ongeloof bleef overheersen. Tot Huizinga op reis ging en nog in datzelfde jaar meedeed aan de klassieke wedstrijd Delft-Rotterdam. Hij arriveerde met zeven en een halve minuut(!) voorsprong op het Schuttersveld. Ook in de weken daarna was Louwe Huizinga niet bij te houden. Of het nu tegen Belgische of Engelse geïnterneerden ging, om een 2,5 kilometer in Eindhoven of om wedstrijden op de Scheveningse wielbaan, dan wel in het toenmalige Amsterdam Stadion.

Huizinga had aangekondigd, alle bestaande Nederlandse records in één wedstrijd geschiedenis te maken. Grootspraak wellicht, maar voor de zekerheid kwamen Uniesecretaris De Herder en TC-voorzitter Van Leeuwen naar Groningen om dit wonder te aanschouwen. Op 14 november 1915, een onmogelijke datum, zou het gebeuren. Het Noordersportterrein

in Groningen stond vol plassen. Het goot en het stormde. Louwe Huizinga liet zich niet weerhouden. Hij verbeterde zonder tegenstand in één wedstrijd de nationale records over 7, 8, 9, 15 en 20 kilometer met drie en een half tot zes minuten. TC-voorzitter Van Leeuwen schreef een juichend verhaal in *De Revue der Sporten*. Op 22 oktober 1916 deed hij opnieuw in Groningen van zich spreken door in één wedstrijd de nationale records op de 10, 15 en 20 kilometer en het halfuur te breken. De oude recordlijsten getuigen nog steeds van deze historische gebeurtenissen.

Louwe Huizinga werd zowel in 1915 als in 1916 Nederlands kampioen op de 5000 meter. De Groninger zette zijn zegetocht voort, tot de NAU liet onderzoeken wat wel of niet waar was van de vele aan het adres van Huizinga geuite beschuldigingen. Hij zou het met de amateurbepalingen niet zo nauw hebben genomen. Veel bleek op praatjes te berusten. Niettemin werd hij in 1917 voor drie maanden geschorst. Daarmee kwam een eind kwam aan de kortstondige carrière van deze met alles en iedereen op loopgebied spottende slagersknecht.

Veertig jaar later liet men als stunt Louwe Huizinga in Groningen nog eens opdraven in een bijnummer van het NK-veldloop. Het werd een regelrechte en pijnlijke afgang die men het fenomeen van weleer had moeten besparen.

Kroegbazen in Rotterdam

Omstreeks 1920 begonnen kroegbazen rond de Rotterdamse Dijk, de rosse buurt, op zondagmorgen wegwedstrijden te organiseren over 10 en 25 kilometer. De lopen waren een uitvloeisel van de duivensport. Duivenklokken waren nog onbekend. Het was daarom van groot belang, de ringen op de snelst mogelijke manier naar het clublokaal (altijd een café) te brengen. Dit gebeurde hardlopend, soms individueel, soms in estafettevorm. Het schoeisel dat de lopers droegen werd daarom 'duivenlopertjes' genoemd. Wanneer niet werd gevlogen, organiseerden de kroegbazen

zelf hardloophwedstrijden. Sommige kasteleins lieten een paar potige kerels met een baal suiker van 25 kilogram op de nek om het hardst of om het verst lopen. In de cafés werd driftig gewed. Bier en sterke drank vloeiden rijkelijk. De lopen waren populair. Zestig deelnemers waren geen uitzondering. Rotterdamse atleten zagen de ontwikkeling met lede ogen aan. Het lukte DOS – later opgegaan in AVR en nu Rotterdam Atletiek – kroeglopers over te halen, lid van hun vereniging te worden. Enkelen van hen werden bekende lange afstandlopers. De kasteleins waren niet te spreken over de aanval op hun klandizie en ontzegden de ronselaars de toegang tot de cafés. De kroeglopen in Rotterdam hebben een lang leven gehad, zelfs tot na de Tweede Wereldoorlog. In 1948 namen enkele leden van DOS en SVV (Schiedamse Voetbal Vereniging) aan deze lopen deel. De NAU vond dat zij de amateurregels hadden overtreden. Voor hen was geen plaats meer in de Unie.

Orde en regelmaat

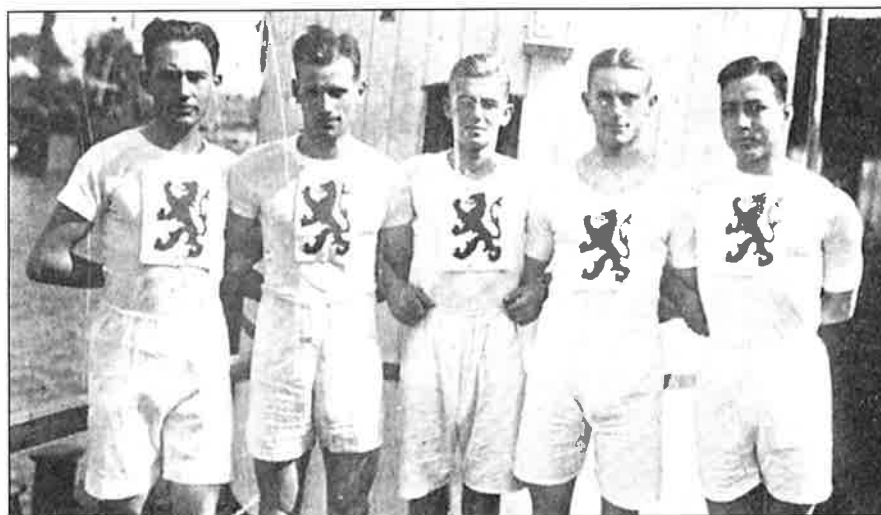
Orde en regelmaat moest er zijn, meende Scharroo als rechtgeaard militair. Zijn NAU-bestuur ging daar in mee en waakte angstvallig voor het overtreden van regels. In 1922 dreigde een massale schorsing van atleten die bij de Nederlandse atletiekkampioenschappen hadden verstek laten gaan, een euvel dat later nooit de kop kon worden ingedrukt. Reprimandes en straffen paste het bestuur toe zonder aanzien des persoons. Adriaan Paulen kreeg een wedstrijdverbod van een maand wegens *'minder correct optreden'* bij de finale van de PH-beker in Nijmegen. Snelwandelaar Cor Gubbels werd geschorst, omdat hij zonder toestemming in Engeland was gestart. In 1924 sloot het bestuur een niet nader genoemde Haagse atleet voor enige tijd uit wegens *'kameleonachtige neigingen'*, wat dat dan ook geweest mag zijn.

*De Spelen van 1920:
Op het dek van de Hollandia v.l.n.r.
Cor Wezepoel, Harry van Rappard,
Ad Paulen, Jan Cornelis de Vries,
August Heyneman*

De vereniging DOO uit Utrecht mocht een jaar lang geen wedstrijden organiseren, omdat de wedstrijd om de Regeeringsbeker uit de hand was gelopen. Adriaan Paulen kreeg het in 1925 opnieuw met bestuurders aan de stok. Hij had bij een wedstrijd in Londen de juryleden uitgescholden. Het werd in die dagen breed uitgemeten in de pers. Paulen werd wel geschorst. Tot in 1929 bleef Scharroo de inspirerende leider van de Unie. Tot dat jaar regeerde hij met ijzeren vuist, verpakt in een fluwelen handschoen. Hij zag kans excellente bestuurders aan te trekken. Onder hen was de Hagenaar Johan Harde- man. Hij was secretaris-penning- meester van 1921 tot 1929 en heeft veel voor de Unie betekend.

Eerste atletiekmedaille

Voor de Olympische Spelen van Antwerpen 1920 waren elf atleten en acht touwtrekkers aangewezen. Voor de deelnemers was te weinig geld beschikbaar. De stoomboot Hollandia bood uitkomst. Dit schip bracht de sporters via de Zuid-Hollandse en Zeeuwse wateren naar de Antwerpse kade. Het bood hen onderdak in veel te krappe vierpersoonshutten, zonder licht en water en met alleen frisse lucht via de patrijspoorten. De Hollandia werd afgemeerd op de plaats, waar de *'madammekes'* het oudste beroep van de wereld uitoefenden. De officials logeerden in een prima hotel. Commentaar van de *Sportkroniek*: *'Mensen die een behoorlijk bed gewend zijn, konden in de kajuit van de Hollandia onmogelijk slapen.'*

*Wat een ergerlijk gemis aan zorg,
aan leiding, aan organisatie.*

*Wat een prutsboel en een geklungel.
Een schande voor het NOC, dat dit
logies heeft ingericht en voor de bon-
den, die erin hebben berust.'*

Ook onder deelnemers uit andere landen was veel commotie.

De Fransen zaten in een afgedankte kostschool met vijftien man op één kamer, met bedden waarop nauwelijks was te slapen. De Amerikanen hadden de overtocht gemaakt met het oude vrachtschip Matoika. Deze stoomboot was voordien gebruikt voor het vervoer van gesneuvelde militairen uit de Eerste Wereldoorlog en rook nog naar het sterke ontsmettingsmiddel Lysol. Bovendien waren de voorzieningen aan boord zo abominabel (hutten, eten, sanitair) dat een muiterij maar nauwelijks werd voorkomen. Eenmaal in Antwerpen dreigden de Amerikanen met een boycot. Zij namen het niet dat ze in scholen in plaats van een hotel waren ondergebracht. Uiteindelijk trok de ploeg zich niet terug. De Amerikanen gingen naar huis met 41 gouden, 26 zilveren en 21 bronzen medailles.

Aan de Spelen waren in Nederland pittige discussies vooraf gegaan. Deze hadden te maken met de volgens velen te strenge selectie-eisen. In dit opzicht is er in de jaren daarna niets veranderd.

Nederlandse atleten en officials hadden nauwelijks benul van wat zich in de internationale atletiekwereld afspeelde. Het is veelzeggend dat de uitverkoren atleten nerveus reageerden op het bericht dat in Antwerpen op een sintelbaan zou worden gelopen. In Nederland

waren sintelbanen onbekend en niemand wist wat men zich daarbij moest voorstellen. Volgens 'horen zeggen' zou het een baan zijn zonder hobbels en kuilen. Kledingproblemen waren er ook. De deelnemers kregen een broek en een shirt. De door nijvere handen geborduurde oranjeleeuwen moesten na gebruik weer worden ingeleverd, zodat ook anderen hiervan gebruik konden maken. In Antwerpen werden de vervoersproblemen voor een deel opgelost, nadat het ministerie van Oorlog een legertruck met banken beschikbaar had gesteld. De zeventienjarige Adriaan Paulen maakte indruk. In de finale van de 800 meter eindigde hij als zevende in 1.56,4, een voor zijn leeftijd enorme prestatie. Adriaan Paulen daarover later:

'Na de finale was het even uitblazen om daarna meteen te worden geconfronteerd met de grootste teleurstelling, die je meteen een paar jaar wijzer maakt. Op een gegeven moment was er niemand meer. Geen officials, geen deelnemers, geen masseur. Iedereen was al weg. Later bleek, dat een official de legertruck had gebruikt om in de stad een hapje te gaan eten. Daar stond ik. M'n geld aan boord gelaten, dus lopen. Toen ik doodmoe aan boord kwam, begreep ik, dat men nogal in mij was teleurgesteld, omdat ik het in de finale niet verder had gebracht dan de zevende plaats. Ik kreeg te horen, dat ik de volgende dag met de trein naar huis moest. Pas bij gratie kreeg ik toestemming om

op een bank in het vooronder onder een paar jassen te blijven slapen.'

Dat de Nederlandse atleten toch in de prijzen vielen, kwam door de acht touwtrekkers van het Arnhemse Achilles. Dit clubteam, bestaande uit Wim Bekkers, Wim van Reekum, Rinus van Reekum, Wim van Loon, Anton van Loon, Henk Janssen, Jan Hengeveld en Sijtse Jansma, met een gemiddeld gewicht van net onder de 85 kilogram, won van Italië. De Nederlandse ploeg verloor wel van de Engelsen die zo'n 300 kilogram zwaarder waren. Voor de zilveren medaille moest de ploeg tegen de Belgen aantreden. Onze landgenoten wonnen gemakkelijk. De Belgen waren door een treinvertraging met slechts vier man komen opdagen. Nadat de laatkomers waren verschenen, gingen de Nederlanders alsnog de strijd aan. In twee manches won de ploeg opnieuw. Over deze zilveren medaille is veel te doen geweest. Olympische geschiedschrijvers noemden Nederland zelfs niet als prijswinnaar. Gelukkig kon Henk Janssen in 1948 alsnog het onomstotelijk bewijs leveren door zowel de Olympische medaille als het Olympisch diploma te laten zien. De Nederlandse kranten lieten aan het succes geen twijfel bestaan. *De Arnhemse Courant* ging uitvoerig in op de feestelijke intocht in de Gelderse hoofdstad, op de door duizenden mensen bijgewoonde rijtoer, en op de huldiging in Musis Sacrum. De politie had de grootste moeite het achttal door de dichte haag van

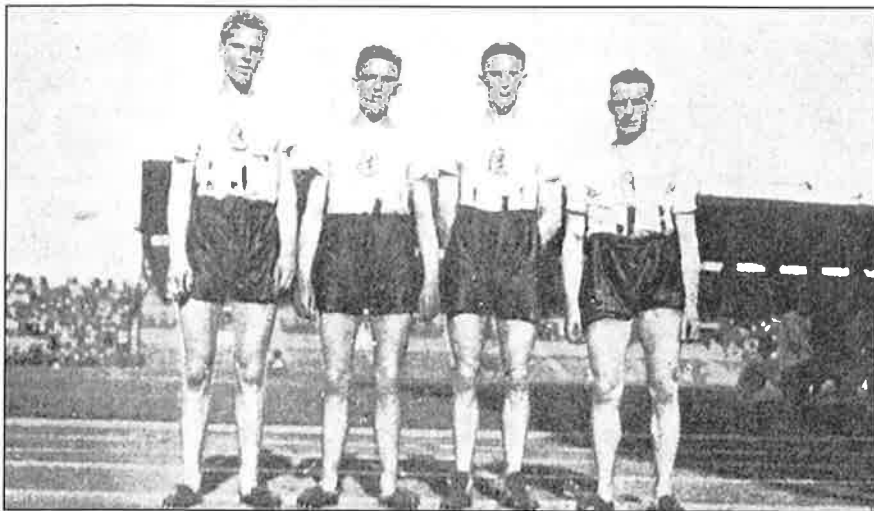
belangstellenden te loodsen. Het touwtrekken is al lang geen atletiek-onderdeel meer. De KNAU droeg deze tak van sport in 1936 over aan de Nederlandsche Kracht Sportbond. De oorsprong van het touwtrekken moet gezocht worden op zeeschepen, waar als afleiding de bemanning met aan boord gebruikt touw elkaars krachten probeerde te meten.

Eerste wereldrecord

De Spelen van Antwerpen hadden duidelijk gemaakt dat het in ons land nog steeds aan elementaire kennis ontbrak. Dat vond ook Gerard Burger, één van de topmensen in de Unie en redacteur van *De Telegraaf*. Dankzij zijn bemoeienis stelde Hakkie Holdert, de directeur van deze krant, in 1922 geld beschikbaar voor een buitenlandse toptrainer. Als beloning maakte de Unie hem ereid. De keuze viel op de Zweed Ernie Hjertberg. Hij had eerder op Amerikaanse universiteiten getoond veel in zijn mars te hebben. Hjertberg had ook acht jaar achtereen de Zweedse ploeg onder zijn hoede gehad. Bij zijn komst waren bijna geen bruikbare accommodaties. De echte toppers bleken dun gezaaid. In Nederland ontmoette Hjertberg veel scepsis en argwaan. Hij liet zich niet uit het veld slaan en pakte de zaak rigoreus aan. Hjertberg begon met cursussen en trainingen. Indoor- en buitentrainingen in de winter waren een novum. Hij bracht de atleten ook de warming-up bij. Hjertberg hield zich vooral bezig met de voorbereiding op de Olympische Spelen van 1924 in Parijs.

De Nederlandse ploeg bij de Olympische Spelen van Parijs 1924. Middelste rij, tweede van rechts trainer Ernie Hjertberg

Voor het eerst een wereldrecord in Nederlandse handen met v.l.n.r. Jaap Boot, Rinus van den Berge, Jan Cornelis de Vries, Harry Broos

Een cruciale rol was daarbij weggelegd voor de in 1923 aangelegde sintelbaan op Te Werve in Rijswijk. De baan was een schenking van oliemagnaat Henri Deterding aan het personeel van de Koninklijke Bataafsche Petroleum Maatschappij. Nederlandse atleten hebben in Rijswijk voor wedstrijden en centrale trainingen dankbaar gebruik gemaakt van de grote gastvrijheid van de KBPM. Dat leidde tot het benoemen van Henri Deterding, de grondlegger van de Koninklijke Shell, tot erelid van de KNAU. Die eer viel ook zijn opvolger Johan de Kok ten deel. De baan werd befaamd door de jaarlijkse recordwedstrijden die tot 1937 werden gehouden. De toegang voor de duizenden toeschouwers was gratis. In 1998 verkocht Shell het kapitale landgoed aan het Zuid-Hollands Landschap. Veel aandacht besteedde Hiertberg aan de 4 x 100 meter. Dat had succes, want bij het eerste optreden op de vrijwel vierkante 500 meterbaan in het Stade de Colombes wonnen Jaap Boot (invaller voor de geblesseerde Frits Lamp), Rinus van den Berge, Jan Cornelis de Vries en Harry Broos hun serie in 42 seconden. Zij evenaarden met deze tijd het wereldrecord, dat Engeland in de eerste serie had gelopen. Twintig minuten later waren de Engelsen en Nederlanders weer recordhouder-af. De USA kwam uit op 41,2. De Amerikaanse ploeg won de finale in 41,0. Daarin werd het Nederlandse kwartet derde in 41,8.

De Zwitsers kwamen weliswaar als derde door de finish, maar zij werden gediskwalificeerd. Wonderlijk genoeg zijn over deze uitslag twijfels gezaaid. In *De Sport*, destijds het officiële bondsblad van de NAU, schrijft redacteur Van der Kloet, dat Broos de Zwitsers vlak voor de finish passeerde. Burger liet via *De Telegraaf* weten dat de Zwitsers vóór de Nederlanders waren gefinisht. De lezing van Burger komt overeen met wat hierover in het officiële Franse gedenkboek van de Parijse Spelen valt te lezen. Rinus van den Berge over de wedstrijd:

'Vlak voor de finale zei ik tegen mijn teamgenoten. We proberen twee of drie te worden. Amerika laten we schieten. Jongens, we geven elkaar nude de handen zweren, dat we zo goed mogelijk uit de bus komen. En daar gingen de handen op elkaar in de kleedkamer. Dat zal ik nooit vergeten.'

De Nederlanders waren blij met het succes van de estafetteploeg.

Hun strijdkreet:

'heja, heja, litsjumeaux, kwatta, kwatta'

daverde door het Nederlandse trainingskwartier.

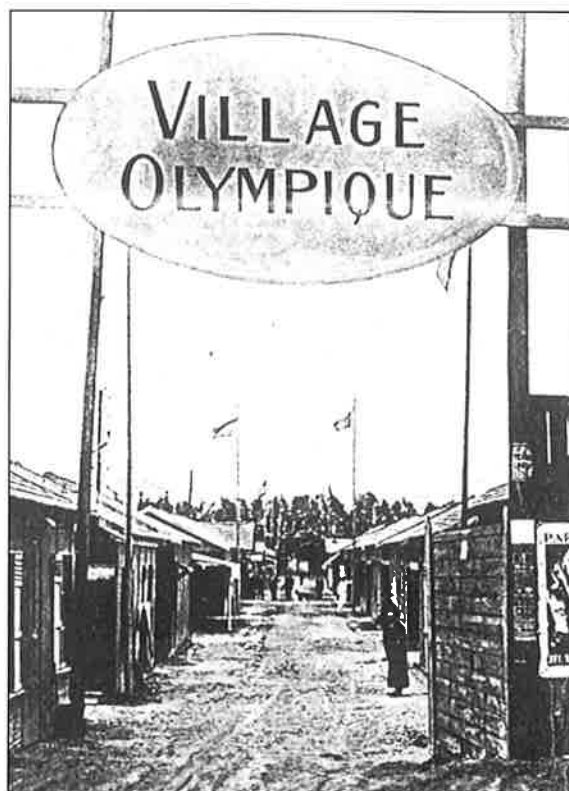
De zonderlinge yell werd in latere jaren overtroffen door het Haarlemse Gita:

*'Tjikkelikke-tjikkelikke-tjau-tjau-tjau
Boengelange-boengelange-bau-bau-bau
Tjikkelikke-boengelange-tjie-boem-ba
G - I - T - A, Gita, Gita, Gita!'*

'Een strijdkreet om stoute kindertjes bang te maken', oordeelde KNAU-voorzitter Strengolt in 1937.

Harry de Keyzer van het Zwolse ZAC leverde ook goed werk door in Parijs uit een veld van 41 tienkamers tiende te worden. Onze eerste zeven-meterspringer Hannes de Boer sprong driemaal ongeldig. Adriaan Paulen zag geen kans de finaleplaats van Antwerpen te herhalen. Henk Kamerbeek, vader van de latere tienkamper Eef, maakte met de slingerkogel eveneens drie ongeldige worpen op rij. Een andere niet zo prettige gebeurtenis is hem ook altijd bijgebleven. Henk Kamerbeek hierover:

'Ik was lid van Philips Sport Vereniging in Eindhoven en was ook

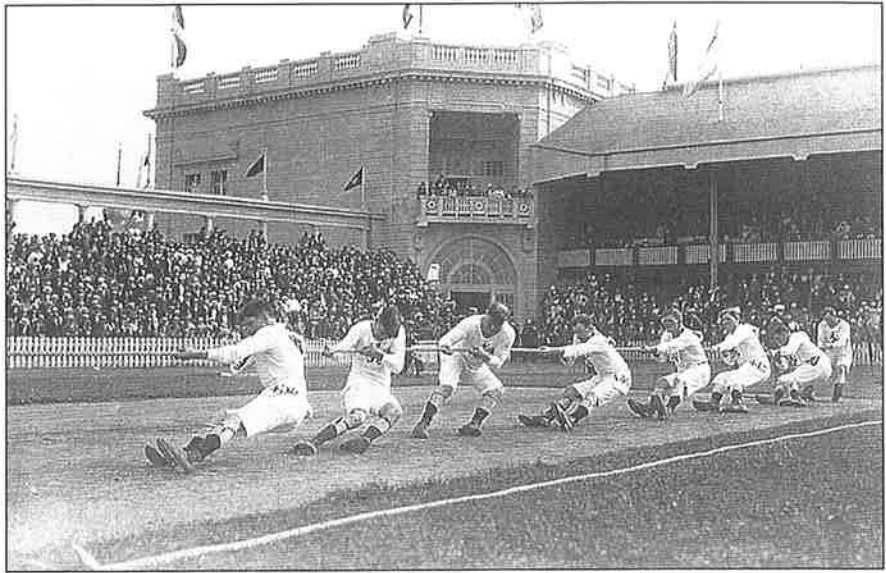
Het Olympisch dorp in Parijs was primitief

bij dit bedrijf in dienst. Vlakbij het trainingsveld lag de kleuterschool van Philips. Op een keer brak de kabel tijdens het kogel-slingeren. Ik ging enkele malen over de kop. Veel erger was dat de kogel op het dak van de school terecht kwam. Een aantal dakpannen en een balk werden verbrijzeld. Ir. Frits Philips dreigde de schade op mijn salaris in te houden. Gelukkig is het nooit zover gekomen.'

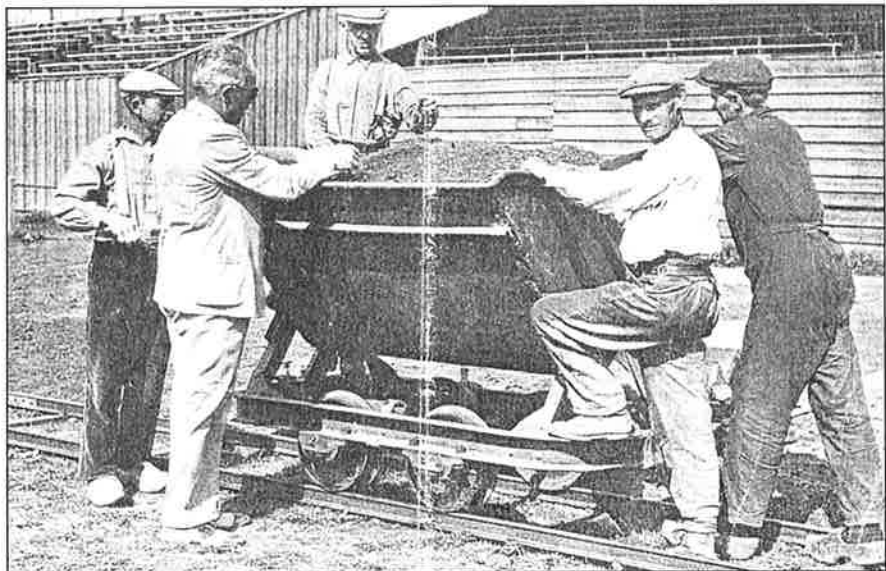
Een apart verhaal is dat van Jan Zeegers, de beste stayer uit die dagen. Hij had voor de Spelen van Parijs ingeschreven voor de steeplechase. Dit nummer was in Nederland nog nooit gelopen en Zeegers had geen besef wat hem te wachten stond. Hij had de pech dat tijdens de race zijn broekje steeds natter werd en daardoor afzakte. *'Niet meer dan tien à twintig centimeter'*, schreef hij later. *'Dat ik uiteindelijk heb opgegeven is niet zo verschrikkelijk, maar dat ik voor de halve wereld met een afzakend broekje de clown heb gespeeld is veel erger.'* Het publiek in het Stade de Colombes heeft zich met deze ridder van de droevige figuur – zo noemde hij zich – kostelijk geamuseerd.

Wij schetsten reeds dat de Nederlandse ploeg naar de Spelen van Antwerpen in 1920 de reis per schip ondernam en dat dit slecht geoutilleerde vaartuig in de haven van Antwerpen als logies diende. Goedkoper kon het niet. Bij de Spelen van 1924 was het niet anders. Los van allerlei andere bedelpartijen werd voor de Spelen van Parijs een briefkaartenactie gehouden. Een door het NOC breed opgezette speldjesverkoop bracht minder geld op dan verwacht. Om de een of andere reden was straatverkoop niet toegestaan in Amsterdam, Rotterdam en Den Haag. In *De Sport*, destijds het officieel orgaan van de NAU, stelde het bestuur een voorbeeld:

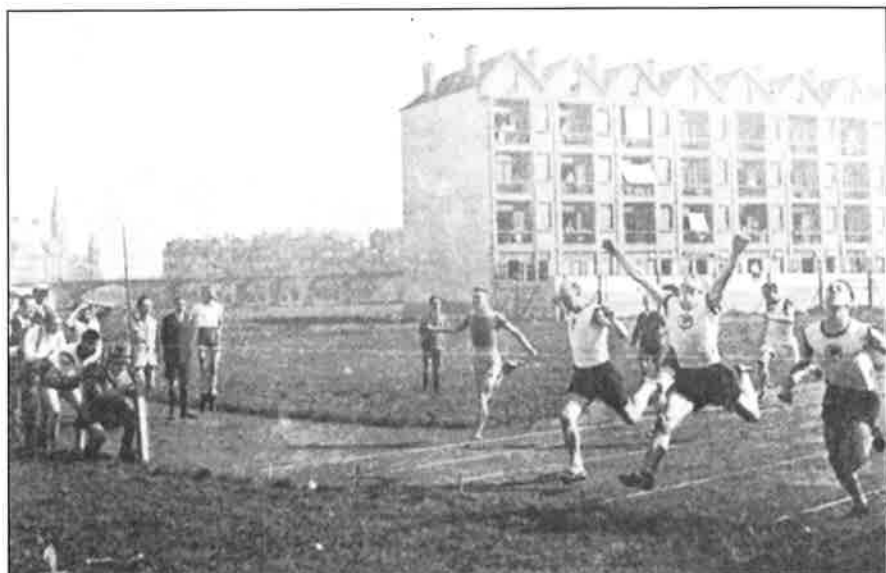
'In Arnhem is eene athletiek-vereeniging, waarvan het grootste deel van de leden werkloos is. Deze werklozen hebben hunne diensten aangeboden voor de verkoop van kaarten. Zij hebben toch niets te doen, zo redeneeren zij, dus kun-

Zilver op de Olympische Spelen van 1920 voor de touwtrekkers van Achilles uit Arnhem

Een van de eerste sintelbanen kwam tot stand in Groningen, waar TC-voorzitter Willink de kwaliteit van de sintels kwam controleren

Rotterdam met de eerste Nederlandse sintelbaan

nen zij de tijd in dienst van een goede zaak nuttig besteden. Zij verlangen slechts een kwart cent per briefkaart voor schoenenslijtage. Is dit voor degenen, die een vast inkomen hebben, niet een beschamend voorbeeld?

Door de krappe financiële middelen waren de Nederlandse atleten in Parijs ondergebracht in een goedkoop hotel, met kleine ongerieflijke kamers. Voor de grote afstand naar de baan was slechts één auto beschikbaar. Ook het eten was slecht en niet voldoende. Dit veranderde, nadat de cheffok was ontslagen. Het einde van de Parijse Spelen betekende ook het afscheid van Hjertberg. Voor het afscheidsdiner in Parijs had de NAU-leiding hem willens en wetens niet uitgenodigd. Zijn discipelen konden dit gedrag niet waarderen en brachten Hjertberg naar de trein. Zonder een handdruk van NAU-bestuurders vertrok hij naar Londen. Hij had een waardiger afscheid verdiend.

Hjertberg was geen gemakkelijk mens, maar hij had zich voor honderd procent ingezet om de Nederlandse atletiek op een hoger plan te brengen. Hjertberg was geprikkeld, als hij iets niet voor elkaar kreeg. Hij nam dan geen blad voor de mond en dat werd hem niet altijd in dank afgenomen. Na het wereldrecord op de estafette volgde in die maand nog een tweede. Adriaan Paulen bracht in het Bislett Stadion in Oslo het wereldrecord op de 500 meter op 63,8.

Dit incurante nummer schrapte de IAAF later van de recordlijsten. In die tijd gingen Amerikaanse atleten reeds op tournee.

Na de Spelen in Parijs deden zij ook Rotterdam aan, waar Het Kasteel in Spangen helemaal volliep.

Rie Briejer juicht na het behalen van het Nederlands kampioenschap op de 100 meter op Te Werve in 1927

Steeds beter

Het ging met de atletiek in Nederland de goede kant op. Scharroo en de zijnen reisden met hun plaatjes en praatjes stad en land af. Zij gingen naar Oldenzaal, Gorinchem, Leeuwarden, Maastricht en tal van andere plaatsen en trokken volle zalen. Organisatorisch veranderde

ook het een en ander. In het huis van secretaris-penningmeester Johan Hardeman aan de Azaleastraat 5 in Den Haag werd het eerste bondsbureau gevestigd. In de jaren twintig ontstonden vele onderbonden: de Friesche, de Noordelijke, de Twentsche, de Noord-Hollandsche, de Zuid-Hol-

landsche, de Oostelijke, de Amsterdamsche, de Provinciale Utrechtsche en de Limburgsche. Later volgden Zeeland en Brabant.

De eerste, zeer primitieve, verharde sintelbaan van Nederland ontstond aan de Vlaggemanskade in Rotterdam. Een gefortuneerd lid van Pro Patria liet voor eigen rekening een geul graven van 240 meter lengte en vier meter breedte. Het gat werd met sintels volgestort en van een nieuwe toplaag voorzien.

De baan was niet gedraineerd. Op het terrein eraan naast lagen drai-neerbuisjes van de gemeente opgeslagen. Dat was een buitenkansje.

De leden groeven opnieuw een geul en legden de buisjes in de grond. Halverwege het karwei verscheen een gemeente-ambtenaar. De buisjes moesten worden uitgegraven en teruggelegd. Veertien dagen later lagen de buisjes weer in de grond, en nu voorgoed. Voor de springnummers groeven de leden een gat dat werd opgevuld met rivierzand. Het was wel behelpen met een baan met een slechte toplaag, met eigengebouwde, krappe kleedlokalen zonder wateraansluiting en

spijkers voor het ophangen van kledingstukken. Bovendien lagen in de nabijheid sloten die wemelden van insecten. Op 27 augustus 1922 vond de opening plaats met nationale wedstrijden. De baan heeft niet lang bestaan. Na zes jaar werd het terrein opgespoten voor woningbouw.

Betere accommodaties volgden. Naast de al genoemde baan van Te Werve in Rijswijk kwam in 1923 ook een sintelbaan tot stand in Groningen. In 1924 volgde de baan op het Olympiaplein in Amsterdam.

De atletiek floreerde. Het aantal atleten werd groter. De kwaliteit van de wedstrijden verbeterde. De internationale contacten breidden zich uit. Een grote internationale wedstrijd van Vitesse in Arnhem trok veel buitenlanders. TC-voorzitter Gerard Burger kreeg als eerste Nederlander een plaats in het IAAF-bestuur. Herman van Leeuwen nam zitting in het Technical Committee van de wereldorganisatie. NAU-voorzitter Scharroo was als lid van IOC en NOC de drijvende kracht geworden achter de organisatie van de Olympische Spelen van 1928 in Amsterdam.

De atletiek manifesteerde zich in het hele land. In voor- en naseizoenen met 'Dwars Doors' en 'Rondoms', zoals Dwars door Leiden, Dwars door Enschede, Zeist, Rijswijk, Naaldwijk, Den Haag, Rotterdam, Roosendaal, Zwolle, Baarn,

en ook Rondon Leeuwarden. Dat gold ook voor de Utrechtse Singelloop, de Arnhemse Singelloop, de Singelloop van Groningen, Breda, Middelburg en Haarlem, om van de Vondelpark-estafette maar te zwijgen. Limburg had 'Dwars Doors' of 'Rondoms' in Sittard, Maastricht, Heerlen, Kerkrade, Venlo en Roer-

Afgaande op de vele toeschouwers was atletiek in die dagen erg populair. Dichte hagen belangstellenden langs pleinen en straten. In 1930 trok de Utrechtse Singelloop 60.000 toeschouwers. Uitverkochte interlands tegen Belgen en Duitsers. Van de Belgen wonnen wij meestal. Duitsland werd alleen in 1927 door

Nederland verslagen.

Bij de jubileumwedstrijd in Haarlem tegen de Belgen moesten door de grote opkomst van het publiek de hekken zelfs worden gesloten. De prestaties laten zich niet vergelijken met het niveau van nu. Toch zouden veel topatleten uit die tijd zich nog steeds met succes in de strijd kunnen mengen. Wat te denken van de 10,6 over de 100 meter van PSV'er Harry Broos en Haarlemmer Rinus van den Berge? Prestaties die geleverd zijn op een grasbaan, vanuit zelf gegraven startkuiltjes. Denk aan de 400 meter in 48,2 van Adriaan Paulen, de 7,37 meter van verspringer en later befaamd cineast Hannes de

Boer. En Wim

Peters, die aan het begin stond van een reeks van zestien nationale titels. Hij was in 1927 goed voor een hinkstaprecord van 15,48 meter. Peters zou met deze afstand in 1997 en 1999 nog Nederlands kampioen zijn geworden. Pas in 1963 bracht Henk Evers het Nederlands record op 15,61 meter. Schoolatletiek en atletiek voor vrouwen kwamen tot ontwikkeling. In 1926 werd in Haarlem de eerste landenwedstrijd voor vrouwen tegen Duitsland gehouden.

Hannes de Boer sprong als eerste Nederlander over 7 meter

mond. Tal van deze populaire lopen hebben zich tientallen jaren achtereen kunnen handhaven. Enige lasten een kortere of langere pauze in, en prijkten aan het eind van de 20ste eeuw nog op de agenda. In het toenmalige Nederlandsch Indië – via de NIAU – zette dit verschijnsel zich voort met: 'Dwars door Malang' en 'Dwars door Batavia'.

Er waren aparte kampioenschappen voor politie, leger en marine en ook kampioenschappen voor voetballers, korfballers en gymnasten.

De voetballers hadden nog steeds een belangrijk aandeel in de ontwikkeling van de atletiek. Feyenoord en Ajax hadden atletiekafdelingen. Dat gold ook voor PSV, Vitesse, PEC, MVV en VVV. De voetballers hadden al sinds 1908 hun clubkampioenschappen, met als inzet de Xerxes-wisselbeker.

HFC was de eerste winnaar. Nadat het Nijmeegse Quick deze beker driemaal achtereen had gewonnen, streden de clubs vanaf 1926 om de KNAU-beker. De nieuwe beker kon de verminderde belangstelling van de voetbalclubs voor dit atletiek-evenement echter niet meer vergroten. Vrij spoedig daarna verdwenen deze wedstrijden van het programma.

In de jaren twintig organiseerde de Rotterdamsche Voetbalbond atletiekwedstrijden op het sportcomplex Woudenstein. Daar speelt Excelsior zijn thuiswedstrijden. Populair waren de meerkampen tussen twee clubs.

Elke ploeg bestond uit zes man. Zij moesten in één dag deelnemen

aan hoog- en verspringen, discuswerpen, kogelstoten, 100, 800 en de 5000 meter(!).

Wedstrijden met voorgift taboe

Al vóór 1900 waren wedstrijden met voorgift heel gewoon. Een apart jurylid fungeerde als handicapper of voorgiftenregelaar. Bij het vaststellen van de voorgiften was de gemiddelde tijd over de drie laatste wedstrijden bepalend. Bij de 100 meter ging het om voorgiften van twee tot zes meter. Bij de 1500 meter kon dit oplopen tot 150 meter. Het grote aanbod van atleten maakte het noodzakelijk hen op een andere manier naar prestatieniveau in te delen. Zo onstond, in 1926 – met Charles Kellenbach als geestelijke vader, het zogeheten klassensysteem. De A-klassers vormden de absolute top. Daarna kwam de B-klasse, de C-klasse en tenslotte de D-klasse voor de nieuwelingen.

Voor elke klasse golden limieten die geregeld aan de stijgende prestatiecurves werden aangepast. Gestreefd werd de hoogste klasse (A) uit maximaal 25 atleten te laten bestaan. Het was een tijdrovende klus. Niettemin hield het systeem meer dan een hal-

ve eeuw stand. Dat was vooral de verdienste van de Rotterdammer Piet Janse. Hij fungeerde decennia achtereen als klassen-administrateur.

Uit jaarverslag KNAU 1926:

‘Met groot genoegen valt te memoreren, dat de cracks ditmaal het binnenland niet vergaten. Wij erkennen volgaarne, dat starten in den vreemde voor de athleet zelf en voor de athletiek-propaganda zijn groote waarde heeft, maar overdaad schaadt en zeer zeker op paedagogische gronden kunnen wij niet anders dan het besluit van de I.A.A.F, waarbij slechts 21 dagen in het geheel in het buitenland mag worden gestart, van harte toejuichen.’

‘Wij hopen dat onze crack Paulen zijn nieuwe hobby, de motorsport, spoedig vaarwel zal zeggen, daar zulks èn voor hemzelf èn voor de vertegenwoordiging in 1928, vele gevaren met zich brengt. Het prijsgedeven hiervan is hij niet alleen tegenover zijn Haarlemsche leiders maar bovenal voor de eer van athletiek-Holland in 1928 ten zeerste verplicht.’

NAU wordt koninklijk

In 1926 bestond de NAU 25 jaar. Op 19 april van dat jaar schreef voorzitter Scharroo aan Koningin Wilhelmina een brief met het verzoek de NAU het predikaat ‘Koninklijke’ te verlenen. Enige weken later deelde de particulier secretaris van de Koningin mede dat het Hare Majesteit had behaagd de hoge onderscheiding te verlenen. Verder vond in augustus van het jubileumjaar in Den Haag het IAAF-congres plaats.